

Sağlıkla İlgili Bölüm Öğrencilerinin Paraziter Hastalıklar ve Bulaş Yollarına İlişkin Farkındalık Düzeyleri: Nitel Bir Araştırma

Awareness Levels of Health-Related Department Students on Parasitic Diseases and Transmission Routes: A Qualitative Study

Ebuzer ARSLAN¹

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Yıldızeli MYO, Sivas, Türkiye

Ahmet YOKUŞ²

²Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Gıda İşleme Bölümü, Yıldızeli MYO, Sivas, Türkiye

Mustafa Doğan BEDİR³

³Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Kimya ve Kimyasal İşleme Teknolojileri Bölümü, Yıldızeli MYO, Sivas, Türkiye

ÖZ

Amaç: Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre son yıllarda parazitlerin sebep olduğu hastalıkların görülme sıklığı artış göstermektedir. Paraziter hastalıklar toplumun genelinin ve özellikle de sağlık işkolunda çalışanların mesleki riskleri arasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede araştırmanın amacı, sağlık elamanı yetiştiren sağlık yüksekokullarında ve sağlık meslek yüksekokullarında okuyan öğrencilerin, yaygın olarak görülen parazitler hastalıkları ile ilgili tanılama, bulaş yolları, korunma yolları hakkında farkındalıklarının ve bilgi düzeylerinin değerlendirilmesidir.

Yöntem: Söz konusu amaca ulaşabilmek için elde edilen verilerin çözümlemesinde MAXQDA 2020 (20.4.0) programı ile içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma sonucunda, hemşirelik ve tıbbi laboratuvar bölüm öğrencilerinin parazitler hastalıkları ve bulaş yollarına ilişkin ifade etmiş oldukları ortak noktalar; ekonomik etmenler, hijyen bilgisi, el yıkama sıklığı, alt yapı olanakları, çevresel etmenler ve ortak eşya kullanımı iken en yaygın karşılaştıkları parazitler hastalığının ise bit olduğunu ifade etmişlerdir. Tıbbi laboratuvar öğrencileri hemşirelik öğrencilerinden farklı olarak kıl kurdunun parazitler hastalığı olduğunu, parazitler hastalıklarından korunmaya yönelik sebze ve meyvelerin yıkanması gerektiğini ayrıca parazitler hastalıklarının fekal-oral ve solunum yoluyla da bulaştığını ifade etmişlerdir.

Sonuç: Genel olarak; gelecekte sağlık personeli olarak topluma hizmet sunmaya aday öğrencilerin yaklaşık üçte birinin parazitler hastalıkları hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bu konuda, ilerleyen sınıflarda meslek derslerine ek olarak temel derslere de yer verilmesi öğrencilerin temel bilgilerini canlı tutmak ve duyarlılıklarını artırmak açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Parazitler hastalıkları, sağlık öğrencileri, nitel araştırma, bulaş yolları

ABSTRACT

Objective: As indicated by data from the World Health Organization, the prevalence of diseases attributable to parasitic infections has been on the rise in recent years. Parasitic diseases are a significant occupational risk for the general population, particularly those working in the healthcare sector. The purpose of this study was to assess the awareness and knowledge of students in health colleges and vocational schools of health regarding the diagnosis, transmission routes, and prevention methods of common parasitic diseases.

Method: In order to achieve this goal, content analysis method was used to analyze the data obtained.

Results: The study revealed that nursing and medical laboratory students commonly expressed economic factors, hygiene knowledge, hand washing frequency, infrastructure facilities, environmental factors, and the use of common items as important factors related to parasitic diseases and transmission routes. The most frequently encountered parasitic disease was lice. Medical laboratory students stated that pinworm is a parasitic disease, and that vegetables and fruits should be washed to protect against parasitic diseases. They also noted that parasitic diseases can be transmitted through the fekal and respiratory tracts. In contrast, nursing students did not mention pinworm as a parasitic disease or the importance of washing fruits and vegetables to prevent parasitic diseases.

Conclusion: Approximately one third of future health personnel candidates were observed to possess sufficient knowledge about parasitic diseases. To maintain their foundational knowledge and enhance their sensitivity, it is crucial to include basic courses alongside vocational courses in later grades.

Keywords: Parasitic diseases, health students, qualitative research, infect ways

Geliş Tarihi/Received 17.08.2024
Kabul Tarihi/Accepted 04.10.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 23.12.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Ebuzer ARSLAN

E-mail: ebuzerarслан@cumhuriyet.edu.tr

Cite this article: Arslan E., Yokuş A. & Bedir M.D. (2024). Awareness Levels of Health-Related Department Students on Parasitic Diseases and Transmission Routes: A Qualitative Study. *Journal of Midwifery and Health Sciences*, 7(4), 606-617.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Toplumdaki bireylerin %20'sinin patojenler tarafından enfekte olmakla birlikte oluşan bu enfeksiyonların büyük bir çoğunluğunu beslenme ve genetik yapıya bağlı olarak paraziter kaynaklı olduğu bildirilmiştir (Doğan ve ark., 2012; Akisü, ve ark., 2000). Parazitler gerek insanları gerek hayvanları enfekte ederek zarar veren organizmalardır. Yapılan çalışmalarda araştırmacılar, dünyada paraziter hastalıkların yaklaşık 3.5 milyar insanı etkilediği bildirilmiştir (Doğan ve ark., 2012; Akisü, ve ark., 2000). Parazitler insan vücuduna geçiş yolları genellikle kontamine olmuş yiyecek içecekler, solunum, fekal oral, anneden bebeğe plasentadan, kan ve doku nakli gibi farklı şekillerde geçerek insanlarda birçok doku ve organlara yerleşerek asemptomatik seyredildiği gibi kronik hastalık tabloları da oluşturabilmektedir. Toplumda paraziter hastalıkların görülme sıklığı, kültürel, hijyen ve çevresel faktörler gibi birçok faktörlere bağlı olarak görülme sıklığı değişmektedir. Dünyada gelişmekte olan ve gelişmemiş olan ülkelerde paraziter enfeksiyonlar fazla görülmekte, sıtmanın Afrika'da birçok insanın ölümüne neden olduğu bildirilmiştir. Ülkemizde ise özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde paraziter enfeksiyonlar çok fazla görülmektedir. Parazitler, hastalar üzerinde meydana getirdiği enfeksiyonlar sonucunda "zihinsel, bedensel ve işgücü" kayıpları gibi istenmeyen durumların yaşanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla paraziter hastalıkların günümüzde hala önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu bildirilmiştir (Giray ve Keskinoglu, 2006; Kurt ve ark., 2012; Aytar ve ark.,2015; Sarı ve Demirbağ, 2019).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre sağlık çalışanı, "toplumun sağlığını iyileştirme, koruma ve geliştirme işiyle uğraşan tüm insanlar" olarak tanımlanmıştır (Oğan, 2014). Sağlık çalışanlarının çalışma koşulları göz önüne alındığında enfeksiyon hastalıklarının sebebi olan biyolojik ajanlar tarafından büyük risk altındadırlar (Sara ve ark., 2020). Sağlık çalışanları "ebe, hemşire, sağlık memurları ve diğer sağlık çalışanları" toplumda paraziter hastalıklardan korunma yolları ve paraziter hastalıklara karşı önlemlerin alınması hususunda önemli role sahiptirler. Bu araştırmayla toplumun sağlığına gelecekte hizmet sunacak öğrencilerin önemli bir kamu sağlığı sorunu olan paraziter hastalıklara ilişkin "tanılama, bulaş yolları ve korunma yolları" gibi konular hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerini araştırma amaçlanmıştır (Ekici ve ark.,2021).

Gelişmekte olan ülkelerde sanitasyon tedbirlerinin yetersiz kaldığı, kişisel bakım ve kurallarının yeterince uygulanmadığı durumlar, ciddi sağlık sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Ülkemizde, paraziter hastalıklarla ilgili çalışmaların sayısı artsa da farklı sosyokültürel yapıları bünyesinde barındırması

ve alt yapı sorunlarının yaygın olması nedeniyle sorun her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu açıdan paraziter hastalıkların bilinmesi, tanınması ve farkındalığın artırılması, bulaş yollarının öğrenilmesi önem arz etmektedir.

Yöntemler

Bu nitel araştırmada olgu bilim deseni (fenomenoloji) seçilmiştir. Araştırmada sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin paraziter hastalıklar ve bulaş yolları olgusunun derinlemesine incelenmesi planlanmaktadır. Bu amaca yönelik öğrenciler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmada sağlıkla ilgili bölümler/programlarda okuyan paraziter hastalıklara ilişkin temel düzeyde bilgi sahibi olduğu düşünülen, bu konuda mikrobiyoloji veya parazitoloji dersi almış olan farklı sınıflarda öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada farklı sınıf ve bölümlerden öğrencilerin seçilmesi ile çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırma için veri doygunluğuna 12 öğrenci ile ulaşılmıştır.

Araştırmanın Veri Toplama Aracı: Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin görüşlerinin alınabilmesi için araştırmacılar tarafından veri toplama aracı geliştirilmiştir. Veri toplama aracının geliştirilme sürecinde öncelikle paraziter hastalıklar ve bulaş yolları hakkında detaylı bir literatür taraması yapılmıştır. (Giray ve Keskinoglu, 2006; Aytar ve ark.,2015; Sarı ve Demirbağ, 2019). Yapılan literatür taramasının ana hatları belirlenerek bu konularla ilgili Enfeksiyon ve Dermatoloji alanlarında görev yapmakta olan 3 öğretim elemanı ile görüşülmüştür. Literatür taraması ve yapılan görüşmeler neticesinde alan yazının temel özellikleri ve görüşme formunun ölçütleri dikkate alınarak araştırmacılar tarafından yapılandırılmış "Sağlık Öğrencilerinin Paraziter Hastalıklar ve Bulaş Yollarına İlişkin Farkındalık Düzeyleri Nitel Bir Araştırma" Görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu içerisinde paraziter hastalıklarla ilgili toplamda 10 soru yer almaktadır. Hazırlanan taslak form kapsam geçerliliği ve Türkçeye uygunluğunun belirlenmesi için, 3 enfeksiyon hastalıkları uzmanına, 3 dermatoloji hastalıkları uzmanına ve 3 dil bilimi uzmanından görüş alınmıştır. Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde birbirini kapsayan 2 soru formdan çıkartılarak veri toplama aracına son şekli verilmiştir. "Sağlık Öğrencilerinin Paraziter Hastalıklar ve Bulaş Yollarına İlişkin Farkındalık Düzeyleri Nitel Bir Araştırma" formundaki 4 soru paraziter hastalıklar, 2 soru hastalıkların bulaş yolları kalan 2 soru ise hastalıklardan korunma yollarına ilişkin oluşturulmuştur. Araştırma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik bölümü ve Tıbbi Laboratuvar Teknikleri Program öğrencilerinden,

araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere paraziter hastalıklar ve bulaş yolları hakkında sorular yöneltilmiştir. Araştırmaya ilişkin veriler 2023-2024 eğitim-öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Görüşmeler gönüllülük çerçevesinde sözlü onam alınarak yürütülmüştür. Görüşmeler veri kaybını önlemek amacıyla katılımcılardan izin alınarak ses kaydına alınmıştır. Ses kaydına alınan görüşmeler araştırmacılar tarafından transkript edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler ortalama 40 dk. sürmüştür. Katılımcıların kendilerini rahat hissedebilmeleri ve rahatça düşüncelerini ifade edebilmeleri için görüşmeler öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümde uygun dersliklerde yapılmıştır.

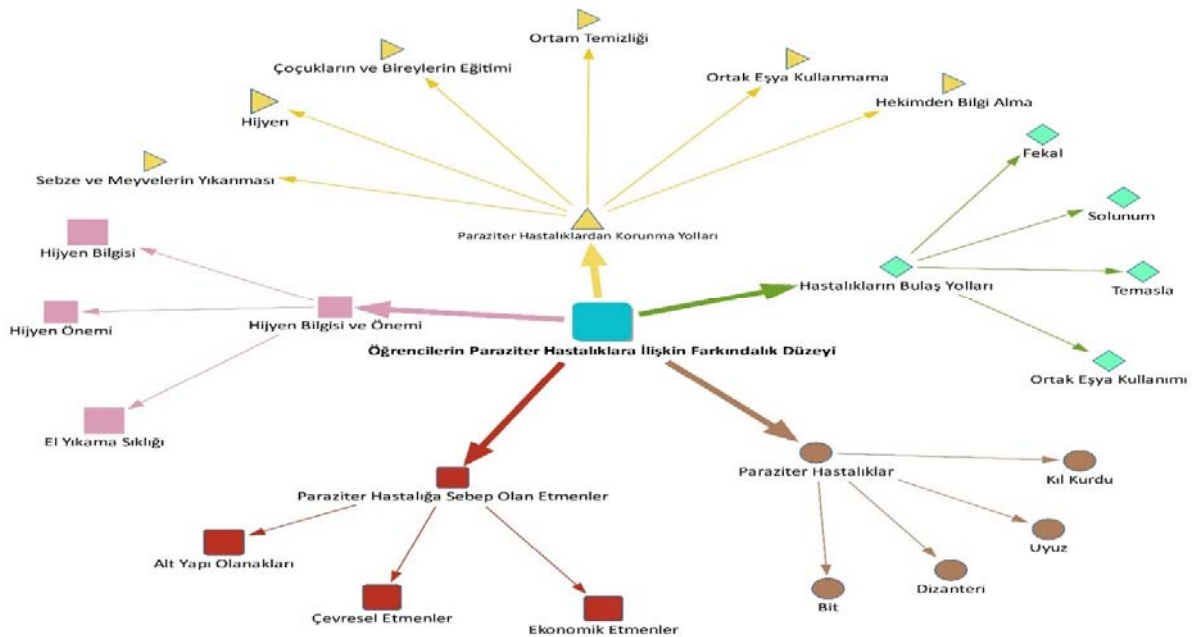
Araştırma Verilerinin Analizi: Araştırma amacına yönelik hazırlanan “Sağlık Öğrencilerinin Paraziter Hastalıklar ve Bulaş Yollarına İlişkin Farkındalık Düzeyleri Nitel Bir Araştırma” formu ile elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Görüşmelerin analizine geçilmeden önce araştırmacılar tarafından yazıya dökülmüş olan dokümanlar birçok kez okunmuştur. Katılımcılar (G01,

G02, ...) olarak kodlanmıştır. Araştırma verileri MAXQDA 2020 (20.4.0) programı ile analiz edilip, tema ve kodlara yer verilmiştir.

Araştırmanın Etik İlkeleri: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu’nun 17.03.2023 tarihli; 2023/2 toplantı numaralı 2023-1-39 sayılı kararı ile Etik Kurul Onayı alınmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Çalışma Helsinki Bildirge’sine uygun olarak yürütülmüştür.

Bulgular

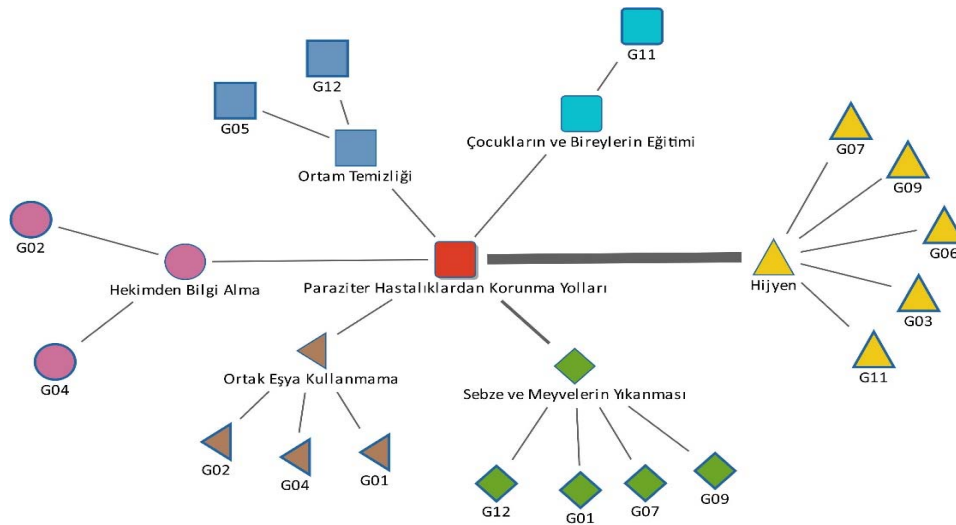
Araştırmanın problem cümlesi; paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin sağlık bilimleri fakültesi, sağlık meslek yüksekokulunda öğrenim görmekte olan öğrencilerin görüşleri nelerdir? Şeklinde ifade edilmiştir. Sağlık öğrencilerinin paraziter hastalıklar, bulaş yolları, korunma yolları ve alınan önlemlere ilişkin görüşlerine ait bulguların teması ve kodları Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Sağlık Öğrencileri Parazite Hastalık Farkındalık Düzeyi Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 1 incelendiğinde “öğrencilerin parazite hastalıklara ilişkin farkındalık düzeyi” ana temasının altında “paraziter hastalıklardan korunma yolları”, “hastalıkların bulaş yolları”, “paraziter hastalıklar”, “paraziter hastalığa sebep olan etmenler” ve “hijyen bilgisi ve önemi”, temalarından oluşmaktadır. Böcek ısırılmaları da paraziter hastalıklara yol

açmasına rağmen; araştırmaya dahil edilen öğrenciler bu konuda herhangi bir görüş bildirmemişlerdir. Paraziter hastalıklardan korunma yollarına ilişkin Sağlık bilimleri öğrencilerinin görüşlerine ait bulguların teması, alt teması ve kodları Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Paraziter Hastalıklardan Korunma Yolları Kod-Alt Kod Modeli

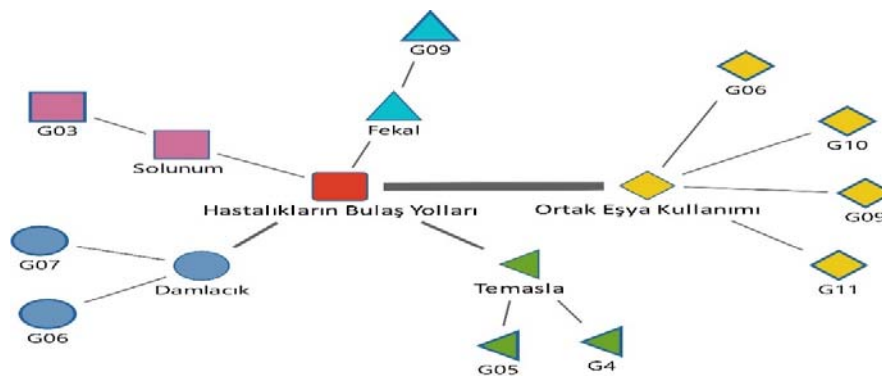
Şekil 2 incelendiğinde paraziter hastalıklardan korunma yolları alt tema ve kodlarına dair görüş bildiren öğrenciler yer almaktadır. Sağlık öğrencileri en fazla “hijyen”, “sebze ve meyvelerin yıkanması” kodlarına vurgu yaptıkları görülmektedir.

Paraziter hastalıklardan korunma yolları alt teması “hijyen” ve “sebze ve meyvelerin yıkanması” kodlarına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Bence paraziter hastalıkları nasıl durdurabileceğiz denilirse bu da hijyenden geçiyor. Bit, uyuz gibi bulaşıcı hastalıkların en büyük nedeni de hijyendi. Biz hijyene dikkat ettiğimiz sürece aslında birçok hastalığın da önüne geçmiş oluyoruz.” (G03)

“Ellerin, saçların ve kişisel bakım temizliği hijyen açısından oldukça önemli ayrıca hijyen bizi bu tür hastalıklardan uzaklaştırıyor. Bu parazitler bağırsaklardaki etkileri azaltıklarından dolayı bağırsak sistemlerinde ciddi derecede diyarelere sebep olmaktadır. Bu hastalıklardan korunmak için hijyene önem vermeliyiz özellikle meyveleri, sebzeleri yıkayarak, yemeliyiz sonra ellerimizi temiz tutmalıyız özellikle çocukları da ellerini bir yerlere dokunarak kirletince ağızlarına sokmamaları için uyararak gerekiyor.” (G09).

Paraziter hastalıkların bulaş yollarına ilişkin sağlık öğrencilerinin görüşlerine ait bulguların teması, alt teması ve kodları Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3. Paraziter Hastalıkların Bulaş Yolları Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 3 incelendiğinde paraziter hastalıkların bulaş yollarının alt tema ve kodlarına dair görüş bildiren öğrenciler yer almaktadır. Sağlık öğrencileri en fazla “ortak eşya kullanımı”, “temasla” ve “damlacık” kodlarına vurgu yaptıkları görülmektedir.

Paraziter hastalıkların bulaş yollarının alt teması “ortak eşya

kullanımı”, “temasla” ve “damlacık” kodlarına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

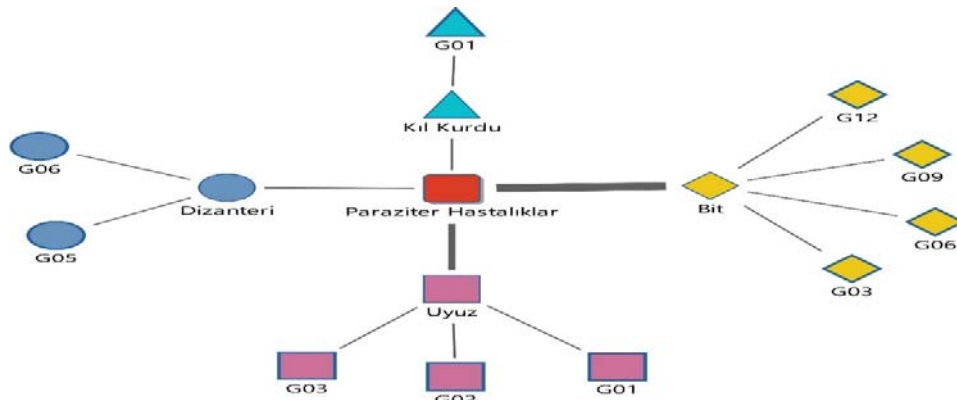
“Parazitler hastalıklar tarakla, çarşafı, ortak kullanılan eşyalarla geçiyor. Tarağını kimseyle paylaşmayacaksın, yastık kılıfını sık sık değiştireceksin, saçlarına bakımını yapacaksın kimsenin saçına dokunmayacaksın. Bu tarz

şeyler söyleyebilirim.” (G10).

“Temasla ve deri yoluyla diye biliyorum, paraziter taşıyan hayvanlara temas ettiğimizde o hayvanlarda olan bit veya uyuz gibi paraziterler bulaşmış oluyor. Bunun temelinde de hijyene dikkat etmemekten dolayı oluyor.”

(G04)

Paraziter hastalıklara ilişkin sağlık öğrencilerinin görüşlerine ait bulguların teması, alt teması ve kodları Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Paraziter Hastalıklar Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 4 incelendiğinde paraziter hastalıklar alt tema ve kodlarına dair görüş bildiren öğrenciler yer almaktadır. Sağlık öğrencilerinin en fazla “bit” ve “uyuz” kodlarına vurgu yaptıkları görülmektedir.

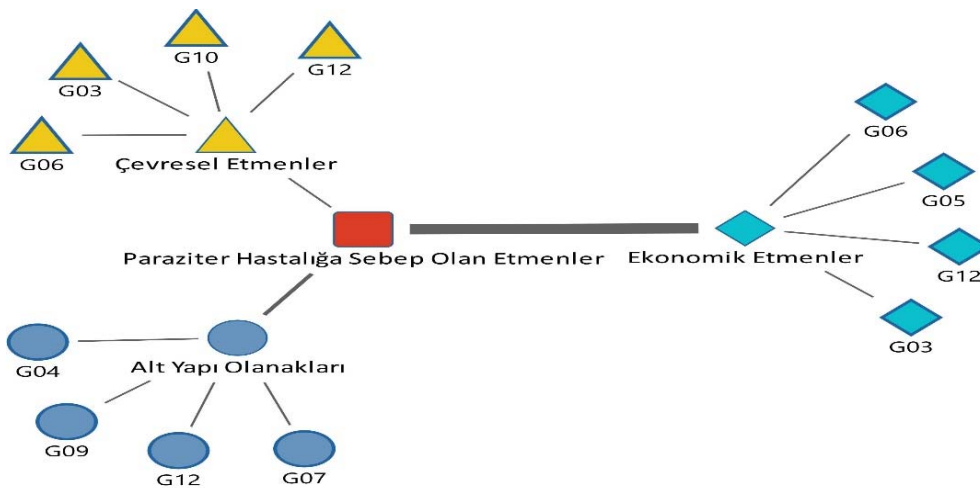
Paraziter hastalıklar alt teması “bit” ve “uyuz” kodlarına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Paraziterlerin oluşturduğu hastalıklardan en çok karşılaşılanı bit diye bilirim. Bu durumu ilkokul birinci sınıfta ben de yaşadım. Sağlık taraması için sağlık

ocağından gelen ekip bize bit tanısını koydular. Yaşadığımız belde bahçeli ve kalanı çok fazla olan bir yerdin burada kene, bit vesaire oluyordu” (G12).

“Paraziter hastalıklar deyince aklıma kıl kurdu, bit, tenya ve uyuz aklıma gelmektedir.” (Gf01)

Paraziter hastalığa sebep olan etmenlere ilişkin sağlık öğrencilerinin görüşlerine ait bulguların teması, alt teması ve kodları Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5. Paraziter Hastalığa Sebep Olan Etmenler Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 5 incelendiğinde paraziter hastalığa sebep olan etmenler alt tema ve kodlarına dair görüş bildiren öğrenciler yer almaktadır. Sağlık öğrencileri en fazla “Ekonomik Etmenler” ve “Alt yapı olanakları” kodlarına vurgu yaptıkları görülmektedir.

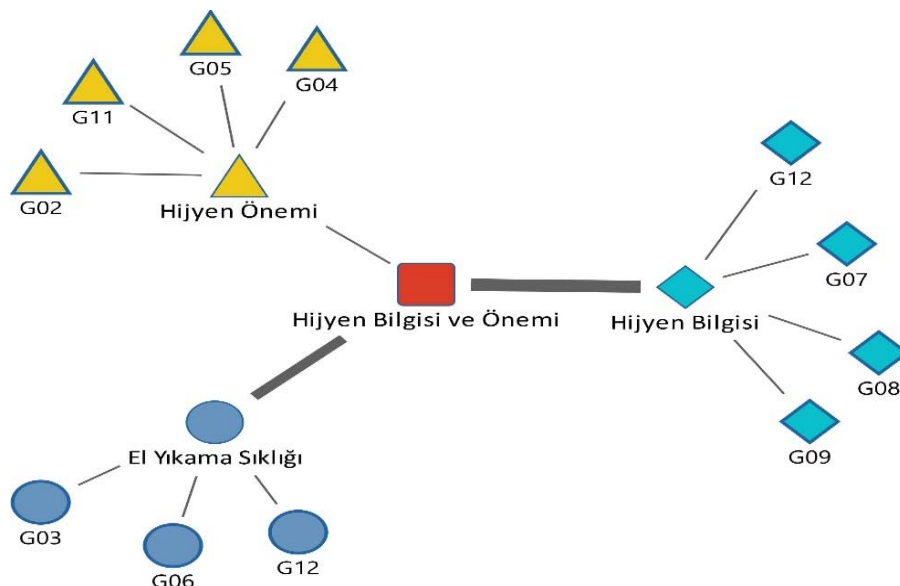
Paraziter hastalıklar alt teması “Ekonomik Etmenler” ve “Alt yapı olanakları” kodlarına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Kardeşimle aynı odada kalıyorum evimiz iki artı bir kardeşimle ortak odadayız. Arkadaşlarımla günlük kullanımda çanta, ayakkabı, elbise ya da farklı eşyaları

ortak kullanıyorum. Fakat kozmetik ürünlerini kullanmıyorum.” (G05).

“Yaşadığımız ilde alt yapı olanakları eskiye göre daha iyileşiyor. Çünkü eskiden tarlalar kanalizasyon sularıyla sulanıyordu, bu sularla sulanan ve yetişen sebze meyveleri insanlar tüketince insanlara sebze ve meyvelerden geçen parazitler birçok hastalığın oluşmasına yol açmaktadır.” (G07)

Hijyen bilgisi ve önemine ilişkin sağlık öğrencilerinin görüşlerine ait bulguların teması, alt teması ve kodları Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6. Hijyen Bilgisi ve Önemi Kod-Alt Kod Modeli

Şekil 6 incelendiğinde hijyen bilgisi ve önemi alt tema ve kodlarına dair görüş bildiren öğrenciler yer almaktadır. Sağlık öğrencileri en fazla “hijyen bilgisi” ve “el yıkama sıklığı” kodlarına vurgu yaptıkları görülmektedir.

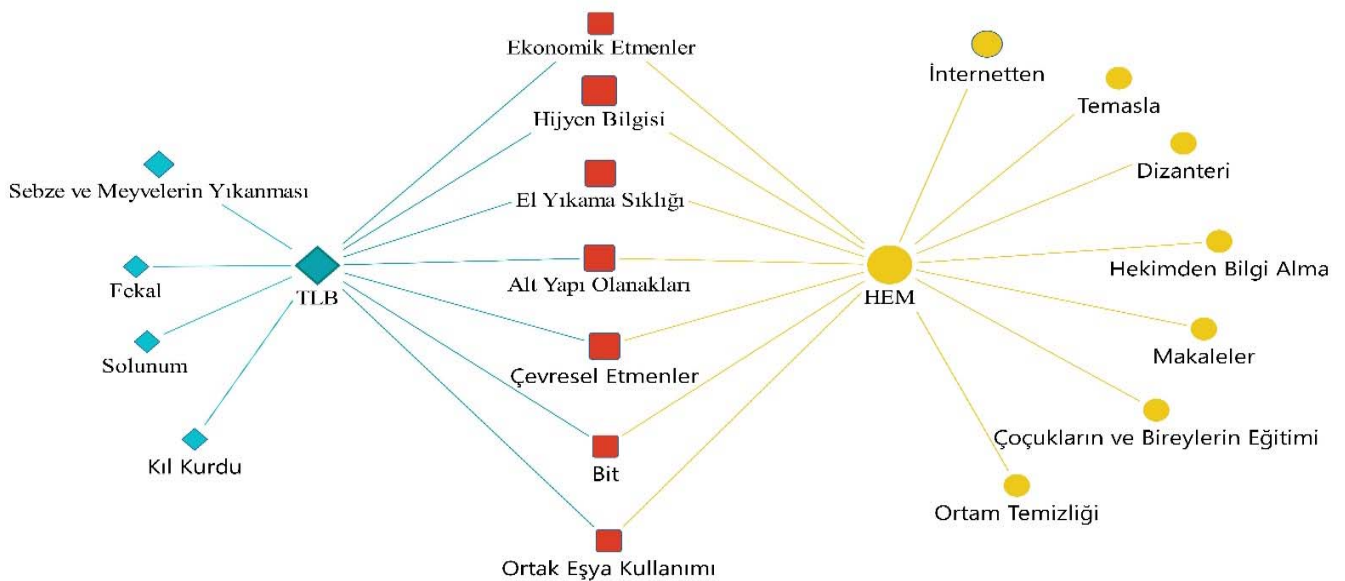
Paraziter hastalıklar alt teması “hijyen bilgisi” ve “el yıkama sıklığı” kodlarına ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Hijyen arttıkça parazitler, hastalıkların bulaşma olanağı azalır. Dolayısıyla hijyene her türlü önem verilmesi gerekiyor. Ellerin sık sık yıkanması sonra temizliğe dikkat edilmesi, ortak kıyafet kullanımının azaltılması önemli bu davranışlar parazitler hastalıkların bulaşma olanağını

azaltıyor.” (G07).

“Ellerimizle ilk teması sağladığımız için örneğin bir masaya dokunduğumuzda bile masanın üzerindeki parazitleri göremediğimiz için vücudumuza ister istemez gelebiliyorlar biz bu durumu ancak el yıkama ile giderebileceğimizi düşünüyorum. Bunların sıklıkla olması gerekiyor.”(G03)

Şekil 7’de hemşirelik bölüm öğrencileri ile tıbbi laboratuvar öğrencilerinin paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin görüşlerinin dağılımını gösteren iki vaka modeli verilmiştir.

Şekil 7. Hemşirelik ve Tıbbi Laboratuvar Bölüm Öğrencilerinin Paraziter Hastalıklar ve Bulaş Yollarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımını Gösteren İki Vaka Modeli

Şekil 7 incelendiğinde bakıldığında hemşirelik ve tıbbi laboratuvar bölüm öğrencilerinin paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin ifade etmiş oldukları ortak noktalar ve ayrıldıkları noktalar görülmektedir. Hemşirelik ve tıbbi laboratuvar bölüm öğrencilerinin paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin ifade etmiş oldukları ortak noktalar; ekonomik etmenler, hijyen bilgisi, el yıkama sıklığı, alt yapı olanakları, çevresel etmenler, bit ve ortak eşya kullanımı olarak tespit edilmiştir. Hemşirelik bölüm öğrencileri paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin temasla,

hekimden bilgi alma, çocukların ve bireylerin eğitimi, ortam temizliği, dizanteri, internet ve makaleler olduğunu belirtmişlerdir. Tıbbi laboratuvar öğrencileri ise paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin sebze ve meyvelerin yıkanması, fekal, solunum ve kıl kurdu olduğunu belirtmişlerdir.

Şekil 8'de hemşirelik ve tıbbi laboratuvar bölüm öğrencilerinin paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin görüşlerini yansıtan kavram bulutu verilmiştir.

Şekil 8. Kavram Bulutu

Bir ve üzeri frekansa sahip olan, diğer bir ifade ile en az bir kez söylenmiş ifadeler dikkate alınarak oluşturulan kavram bulutu Şekil 8’de görüldüğü gibidir. Kavram bulutunda yer alan sözcüklerin font büyüklüğü tekrarlanma sıklığı ile orantılıdır. Şekil 8’de görüldüğü üzere öğrencilerin en sık tekrarladıkları ifade “Hijyen” olmuştur.

Tartışma

Toplumlarda bulaşıcılığı yüksek, farklı yakınmalara neden olan özellikle çocuklarda gelişim geriliğine yol açan fakat “izole edilme, dalga geçilme, utanç veya sıkılma” gibi durumlardan paylaşılmaması engellenen paraziter hastalıklar, gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde ciddi bir halk sağlığı sorunudur. Paraziter hastalıkların türleri, bulaş nedenleri ve önlemlerine yönelik çok fazla çalışma yapılmış olmasına rağmen belli paraziter hastalıkların görülme sıklığının artması hala önemli bir sağlık problemidir. Dolayısıyla, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin görüşleri bu konuda önem arz etmektedir.

Öğrencilerden alınan görüşlerin nitel analizinde ana tema, tema, alt tema ve kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan ana tema öğrencilerinin paraziter hastalıklara ilişkin farkındalık düzeyi ana temasının altında, paraziter hastalıklardan korunma yolları, hastalıkların bulaş yolları, paraziter hastalıklar, paraziter hastalığa sebep olan etmenler, hijyen bilgisi ve önemi olmak üzere 5 tema ortaya çıkmıştır.

- Paraziter hastalıklardan korunma yolları alt teması; ortam temizliği, çocukların ve bireylerin eğitimi, hijyen, hekimden bilgi alma, ortak eşya kullanmama, sebze ve meyvelerin yıkanması şeklinde 6 kodu kapsamaktadır.
- Hastalıkların bulaş yolları alt teması; fekal, temasla, solunum ve ortak eşya kullanımı kodlarından oluşmaktadır.
- Paraziter hastalıklar alt teması; kıl kurdu, uyuz, dizanteri ve bit kodlarından oluşmaktadır.
- Paraziter hastalığa sebep olan etmenler alt teması ise; alt yapı olanakları, çevresel etmenler ve ekonomik etmenler kodlarından oluşmaktadır.
- Hijyen bilgisi ve önemi alt teması ise; hijyen bilgisi, hijyen önemi ve el yıkama sıklığı kodlarından oluşmaktadır.

COVID-19 pandemisi ile birlikte başta uyuz hastalığı olmak üzere birçok hastalığın görülme sıklığı artmaya başlamıştır (KLİMUD, 2022). Ulusal ve uluslararası literatürde paraziter hastalıklar, türleri, sebepleri, bulaş yollarına ait çalışmalar bulunmakla birlikte, paraziter hastalıklarda bulaşın engellenmesi, korunma yolları ve halkın eğitilmesine yönelik

yeterince nitel çalışma bulunmamakla birlikte anket yoluyla yapılan bazı çalışmalar mevcuttur. Bu açıdan yapılan çalışmanın hem sağlık öğrencileri üzerinde yapılması hem de nitel yöntemin uygulanması açısından literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Sarı ve Demirbağ (2019), Bir üniversite hastanesinin pediatri servisinde çalışan hemşire, ebe ve sağlık memurlarından oluşan sağlık çalışanlarına çeşitli sorular sorularak paraziter hastalıklar hakkında bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmış ve sağlık çalışanlarının paraziter hastalıklar ile ilgili bilgi düzeylerinin bazı konularda eksik olduğu bildirilmiştir. Demir ve ark., (2020) yapmış olduğu çalışmada, Sağlık Hizmetleri Meslek yüksekokulu öğrencilerinin bulaşıcı hastalıklarla ilgili bilgi düzeyleri araştırılmış ve bu çalışmada öğrencilerin yeterli bilgi düzeylerine sahip olmadıkları bildirilmiştir. Öğrencilerin eğitim gördüğü program müfredatının güncellenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Doğan ve ark., (2012), paraziter hastalıklar hakkında bilgi düzeylerini değerlendirmek amacıyla, Eskişehir’de (hemşirelik, ebeler ve sağlık memurluğu bölümlerine) devam etmekte olan 229 öğrenci ile yapmış oldukları tanımlayıcı tipte araştırmada, 159 (%69.4) öğrenci paraziter hastalıklar hakkında bilgi düzeyi yeterli olduğu bulunmuştur.

Sarar ve arkadaşlarının meslek yüksekokulundaki sağlık programlarında eğitim gören, birinci sınıf öğrencilerinde yapmış olduğu diğer bir çalışmada, sağlık çalışanlarına bulaşan enfeksiyon kontrolü konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin yeterli olmadığı bildirilmiştir (Sarar vd. 2019).

Suudi Arabistan’da sağlıkla ilgili dallarda eğitim gören üniversite öğrencileri arasında çeşitli sosyal değişkenlere göre yapılan bir çalışmada; öğrencilerin çoğunluğunun paraziter hastalıklar hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip oldukları rapor edilmiştir. Aynı çalışmada, paraziter hastalıklar farkındalık düzeyleri ile ilgili sorularda, öğrencilerin eğitim ve gelir düzeylerinin, yaşadıkları bölgenin, parazite önceden maruz kalanların farkındalık düzeylerinde anlamlı fark gözlenmiştir (Zakai 2007).

Araştırmada, hemşirelik ve tıbbi laboratuvar bölüm öğrencilerinin paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin ifade etmiş oldukları ortak noktalar; ekonomik etmenler, hijyen bilgisi, el yıkama sıklığı, alt yapı olanakları, çevresel etmenler, bit ve ortak eşya kullanımı olarak tespit edilmiştir. Hemşirelik bölüm öğrencileri paraziter hastalıklar ve bulaş yollarına ilişkin tıbbi laboratuvar öğrencilerinden farklı olarak paraziter hastalıkların temasla bulaşabileceği, paraziter hastalıklar hakkında hekimden bilgi alma, çocukların ve bireylerin eğitilmesi, ortam temizliğinin sağlanması gerektiğini ve dizanterisinde bir paraziter hastalık olduğunu ve paraziter hastalıklar hakkında internet ve makalelerden bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Tıbbi laboratuvar bölüm

öğrencileri hemşirelik öğrencilerinden farklı olarak kıl kurdunun paraziter hastalık olduğunu, paraziter hastalıklardan korunmaya yönelik sebze ve meyvelerin yıkanması gerektiğini ayrıca fekal ve solunum yoluyla da bulaştığını belirtmişlerdir.

Sağlık eğitiminin amacı, bireylerin sağlıklarını korumalarını, iyileştirmelerini ve tedavi fırsatlarından yararlanmalarını sağlayacak davranışları geliştirmekte ve bu eğitimin, bilgilendirilmenin enfeksiyon hastalıkları ve paraziter hastalıkları önlemede önemli katkılar sağlayacağı ifade edilmiştir (Ekici ve ark., 2021, Yan-Li ve ark.,2018, Joukar, ve ark., 2012, Artan ve ark., 2012). Gelecekte sağlık personeli olarak topluma hizmet sunmaya aday öğrencilerin yaklaşık üçte birinin paraziter hastalıklar hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları gözlemlenirken öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bilgilerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda, ilerleyen sınıflarda meslek derslerine ek olarak temel derslere de yer verilmesi, öğrencilerin temel bilgilerini canlı tutmak ve duyarlılıklarını artırmak açısından değerlidir. Öğrencilerin bilgi düzeylerini arttırabilmek amacıyla gerek programlarda gerekse medyada paraziter hastalıklarla ilgili daha fazla bilgiye yer verilmesi gerekliliği önem arz etmektedir. Sağlık alanında çalışacak öğrencilerin, paraziter hastalıklardan korunması iş hayatı ile ilgili enfeksiyon hastalığı bulaş riskini azaltarak, iş verimini olumlu yönde etkileyecektir. Bilginin yaşama geçirilmesi ve alışkanlık haline getirilmesi; kişisel temizlik alışkanlıklarının, aile ortamında, yakın çevrede ve toplu kullanım alanlarında yaygınlaştırılması paraziter hastalıklarla daha etkin ve verimli mücadeleyi sağlayabilir. Böylece başta sağlık çalışanları olmak üzere bu hastalıklarla ilgili bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının yüksek olması, hem kendileri hemde diğer kişiler için hastalıklardan korunmada önemli avantajlar sağlayacaktır.

Etik Komite Onayı: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu'nun 17.03.2023 Tarihli; 2023/2 Toplantı numaralı 2023-1-39 sayılı kararı ile Etik Kurul Onayı alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Görüşmeler gönüllülük esasına göre yürütüldüğü için onam formu alınmamıştır. Görüşmeyi kabul etmeyen öğrencilerden bilgi alınmamıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir- E.A., A.Y.; Tasarım- E.A., A.Y., M.D.B.; Denetleme- E.A., A.Y., M.D.B.; Kaynaklar- E.A., A.Y., M.D.B.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi E.A., A.Y.; Analiz ve/veya Yorum- E.A.; Literatür Taraması- E.A., A.Y., M.D.B.; Yazıyı Yazan- E.A., A.Y., M.D.B.; Eleştirel İnceleme- A.Y., M.D.B.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: This article has received the approval of the ethics committee "Sivas Cumhuriyet University Rectorate Social Sciences Scientific Research Proposal Ethics Evaluation Board with the decision numbered 2023-1-39 and meeting numbered 2023/2 dated 17.03.2023.

Participant Consent: Since the interviews were conducted on a voluntary basis, no consent form was obtained. Information was not obtained from students who did not accept the interview.

Referee Review: External independent.

Author Contributions: Concept- E.A., A.Y.; Design- E.A., A.Y., M.D.B.; Supervision- E.A., A.Y., M.D.B.; Resources- E.A., A.Y., M.D.B.; Data Collection and/or Processing E.A., A.Y.; Analysis and/or Interpretation- E.A.; Literature Review- E.A., A.Y., M.D.B.; Writing- E.A., A.Y., M.D.B.; Critical Review- A.Y., M.D.B.

Conflict of Interest: The authors declare that they have no conflict of interest.

Financial Support: The authors declare that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akisü, Ç., Aksoy, Ü., İnci, A., Açıkgöz, M. & Orhan, V. (2000). İzmir'in sosyo ekonomik düzeyi düşük bir semtindeki ilkökul çocuklarında bağırsak parazitlerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 24(1), 52-4. 10.9775/kvfd.2011.6014
- Artan, O. M., Artan, C., & Baykan, Z. (2014). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Hastane Enfeksiyonları ile İlgili Bilgi Düzeyleri, Düzce Üniversitesi *Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 17-21.
- Aytar, A. A., Öztürk, E. C., Göçmen, Ş., Çalışkan, E., Özaras, F., Avcıoğlu, F., Çelebiler, N. Y., Ankaralı, N., Şahin, İ. & Yavuz, M. T. (2015). Öğrencilerde Bağırsak Parazitlerinin ve Hijyen Bilgi Düzeylerinin Araştırılması, *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 39 (4), 277-85.
- Demir, C., Yıldız, H. & Yürektürk, Ş. (2020). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Bulaşıcı Hastalıklar ile İlgili Bilgi Durumları. *Van Tıp Dergisi*, 27(4), 458-465.
- Doğan, N., Akdaş, İ., Gitmez, F. & Ünsal, A. (2012). Sağlık Yüksekokulu yaz okulu öğrencilerinde paraziter hastalıklar bilgi düzeyi. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 18, 71-5.
- Ekici, A., Yürektürk, Ş., Elasan, S., Halidi, A. G., Karakuş, S., Aydemir, S., Şahin, M., Yasul, M. & Yılmaz, H. (2022). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Parazit Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 10(1), 1-11. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.995026>.
- Giray, H. & Keskinoglu, P. (2006). İlkokul öğrencilerinde Enterobius Vermicularis varlığı ve etkileyen etmenler. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 30(2), 99-102.
- Joukar, F., Ghanaei, F. M., Soati, F. & Meskinhoda, P. (2018). Knowledge levels and attitudes of health care professionals toward patients with hepatitis C infection. *World J Gastroenterol*, 18(18), 2238-2244.
- KLİMUD (2022). Tıbbi Parazitoloji Çalışma Grubu,3. Dünya İhmal Edilen Tropikal Hastalıklar Günü: "Uyuza uyuz

- oluyoruz". COVID-19 ve İhmal Edilen Paraziter Hastalık-Uyuz, 30 Ocak 2022.
- Kurt, A., Çalık, İ., Şener, E. Ö., Özmen, S. A. & Gelincik, İ. (2012). Appendektomi Materyallerinde E. Vermicularis. *Van Tıp Dergisi*, 19(2), 51-4.
- Oğan, H. (2014). *Sağlık Çalışanları İçin İşçi Sağlığı ve Güvenliği*. Türk Tabipleri Birliği, 1. Baskı, Ankara, s.10.
- Sarar, E., Kadakal, F., Çelik, Ö., Saraç, S. & Yılmaz B., (2020). Meslek Yüksekokulunda Eğitim Gören Birinci Sınıf Öğrencilerinin, Sağlık Çalışanlarına Bulaşan Enfeksiyon Hastalıkları Konusundaki ve Kendi Bağışıklıkları Hakkındaki Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10(1), 1-10.
- Sarı, C. & Demirbağ, B. C. (2019). Bir Üniversite Hastanesinin Pediatri Servislerinde Çalışan Sağlık Profesyonellerinin Paraziter Hastalıklar ile İlgili Bilgi Düzeyinin Değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(3), 161-169.
- Zakai, H. A. (2007). Level of awareness about parasitic diseases among students, Jeddah, Saudi Arabia. *Journal of King Abdulaziz University Medical Sciences*, 14(2), 37-47.

Extended Abstract

The researchers developed a data collection instrument to ascertain students' perspectives in health-related academic programs regarding parasitic diseases and their transmission routes. In the course of developing the data collection tool, a comprehensive literature review was undertaken on parasitic diseases and their transmission routes. The literature review structure was established, and three professors with expertise in infection and dermatology were consulted for their insights on these topics. Based on the findings of the literature review and interviews, the researchers devised a semi-structured interview form that incorporates the essential elements of the literature and the criteria established for the interview form. The interview form comprises a total of 10 questions pertaining to parasitic diseases. The draft form was subjected to a content validity and suitability assessment by a multidisciplinary panel comprising three infectious diseases experts, three dermatology experts, and three linguistics experts, all of Turkish nationality. In light of the feedback provided by the experts, two questions that were essentially redundant were removed from the form, and the data collection tool was finalized. The survey comprised 10 questions, four of which addressed parasitic diseases, two inquired about disease transmission, and the remaining two focused on disease prevention strategies. A questionnaire was administered to students enrolled in the Nursing Department and Medical Laboratory Techniques Program at Sivas Cumhuriyet University who had consented to participate in the study. The data for the study were collected during the fall semester of the 2023-2024 academic year. The interviews were conducted with the informed consent of the participants, in accordance with the principles of volunteerism. The interviews were audio-recorded with the consent of the participants in order to prevent data loss. The audio recordings were transcribed by the researchers. The duration of the interviews with the participants was, on average, 40 minutes. The interviews were conducted in suitable classrooms within the departments in which the students were enrolled, thus ensuring that the participants would feel at ease and be able to express their thoughts freely. The data obtained were subjected to content analysis. Prior to analyzing the interviews, the researchers conducted an exhaustive review of the documents transcribed from the interviews. The participants were assigned codes, which were designated as G01, G02, and so on. The research data were analyzed using the MAXQDA 2020 (20.4.0) program, with the identification of themes and codes.

In the qualitative analysis of the opinions received from the students, primary themes, secondary themes, sub-themes, and codes were identified and defined. With regard to the primary theme of students' awareness of parasitic diseases, five subordinate themes were identified: methods of protection from parasitic diseases, modes of transmission of diseases, a description of parasitic diseases, factors that cause parasitic diseases, and knowledge of hygiene and its importance.

- The sub-theme of protection against parasitic diseases encompasses six codes: environmental sanitation, education of children and individuals, personal hygiene, medical consultation, avoidance of shared objects, and the washing of vegetables and fruits.
- The sub-theme of disease transmission routes comprises fecal, contact, respiratory, and shared-use codes.
- The sub-theme of parasitic diseases encompasses a range of conditions, including pinworm, scabies, dysentery, and lice infestation.
- The sub-theme of factors causing parasitic diseases comprises three principal categories: infrastructure facilities, environmental factors, and economic factors.
- The sub-theme pertaining to hygiene knowledge and importance encompasses the following elements: hygiene knowledge, hygiene importance, and hand washing frequency codes.

The study identified the key areas of agreement between nursing and medical laboratory department students regarding parasitic diseases and their transmission routes. These included economic factors, hygiene knowledge, hand washing frequency, infrastructure facilities, environmental factors, lice and the use of common items.

In contrast to the responses of medical laboratory students, nursing students indicated that parasitic diseases can be transmitted through contact, with information about parasitic diseases obtained from physicians, the education of children and individuals, and the assurance of environmental cleanliness. Additionally, they identified dysentery as a parasitic disease and indicated that their knowledge about parasitic diseases was derived from the internet and articles. In contrast to the responses of nursing students, those pursuing a career in medical laboratory science indicated that pinworm is a parasitic disease, that vegetables and fruits should be washed to prevent the transmission of parasitic diseases, and that it can also be transmitted through the fecal and respiratory tracts. The objective of health education is to cultivate behaviors that will facilitate the protection and enhancement of individual health while also ensuring the optimal utilization of treatment opportunities. It has been posited that this educational and informational initiative will prove instrumental in the prevention

of infectious and parasitic diseases. While it was observed that approximately one third of the students who are candidates to serve the society as health personnel in the future have sufficient knowledge about parasitic diseases, it was concluded that the majority of the students do not have sufficient knowledge. It is therefore recommended that basic courses be included in addition to vocational courses in later grades, with the aim of maintaining students' basic knowledge and increasing their sensitivity. In order to enhance the academic proficiency of students, it is imperative to incorporate a more comprehensive array of information pertaining to parasitic diseases within the curriculum and through various forms of media. The safeguarding of students engaged in health-related fields from parasitic illnesses will have a beneficial impact on work efficiency by mitigating the risk of infectious disease transmission associated with occupational activities. The implementation of knowledge and the establishment of personal hygiene habits within familial, close, and public environments can facilitate more effective and efficient strategies for combating parasitic diseases. It is therefore evident that a high level of knowledge and awareness of these diseases, particularly among healthcare professionals, will confer significant advantages in terms of disease prevention for both the individual and the wider population.